

Archeologienota

Programma van maatregelen

VLAMERTINGE KLEINE BRANDERSTRAAT 4 (prov. West-Vlaanderen)

Auteurs: Matthias GALLOO, Birgit
LEENKNEGT, Jeroen VERMEERSCH

Projectcode: 2016K333

- **Administratieve gegevens**

- ➔ Erkende archeoloog rechtspersoon: Monument Vandekerckhove nv,
Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster, OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
- ➔ Locatiegegevens: Ieper (Vlamertinge) Kleine Branderstraat 4, Poperingseweg (zie plan in bijlage 2 en 3 bij het verslag van resultaten bureauonderzoek)
- ➔ Kadastergegevens: Ieper, Afdeling 12, Sectie A, 493K, 477T en 494B (zie plan in bijlage 3 bij het verslag van resultaten bureauonderzoek)

- **Aanleiding vooronderzoek**

- ➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**

- ➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Gemotiveerd advies**

Het projectgebied situeert zich ten westen van de dorpskern van Vlamertinge. Het projectgebied ligt op een uitloper van de Zuid-West-Vlaamse Heuvelrug op een lichte verhevenheid in het landschap, tussen de Ganzenbeek in het westen en de Korte beek in het oosten, op respectievelijk ca. 550 en 830m van de twee waterlopen. Het betreft een vlak gebied dat gelegen is op natte zandbodems met verbrokkelde textuur B horizont; het meest zuidelijke deel van de bodem van het projectgebied is op de bodemkaart gekarteerd als antropogeen (OB). De bodem is gekarteerd als weinig erosiegevoelig.

Op het projectgebied zelf is nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Historische kaarten uit de 17de, 18de en 19de eeuw tonen het projectgebied als bos-, akker- en/of weiland. Tot op heden werd het grootste deel van het projectgebied nooit bebouwd. Op perceel 494B zijn in de loop van de 20ste eeuw gebouwstructuren aangebracht; dit is ca. 2,6% van het totale projectgebied. De geografische ligging van het projectgebied op een kleine verhoging tussen twee beken, de indeling van het landschap als bosgrond op de historische kaarten en het feit dat in de buurt van het gehucht de “Brandhoek” galgen stonden opgesteld maken echter dat de aanwezigheid van een archeologische site niet onwaarschijnlijk is.

Het terrein zal ontwikkeld worden door een verkaveling waarbij het plan een straat toont met 15 woningen en 1 meergezinswoning, verharding en groen. De bodemingrepen zijn op heden nog niet gekend, vandaar dat wordt uitgegaan van een maximale bodemverstoring. De geplande werken zouden dus een mogelijke archeologische site volledig vernietigen.

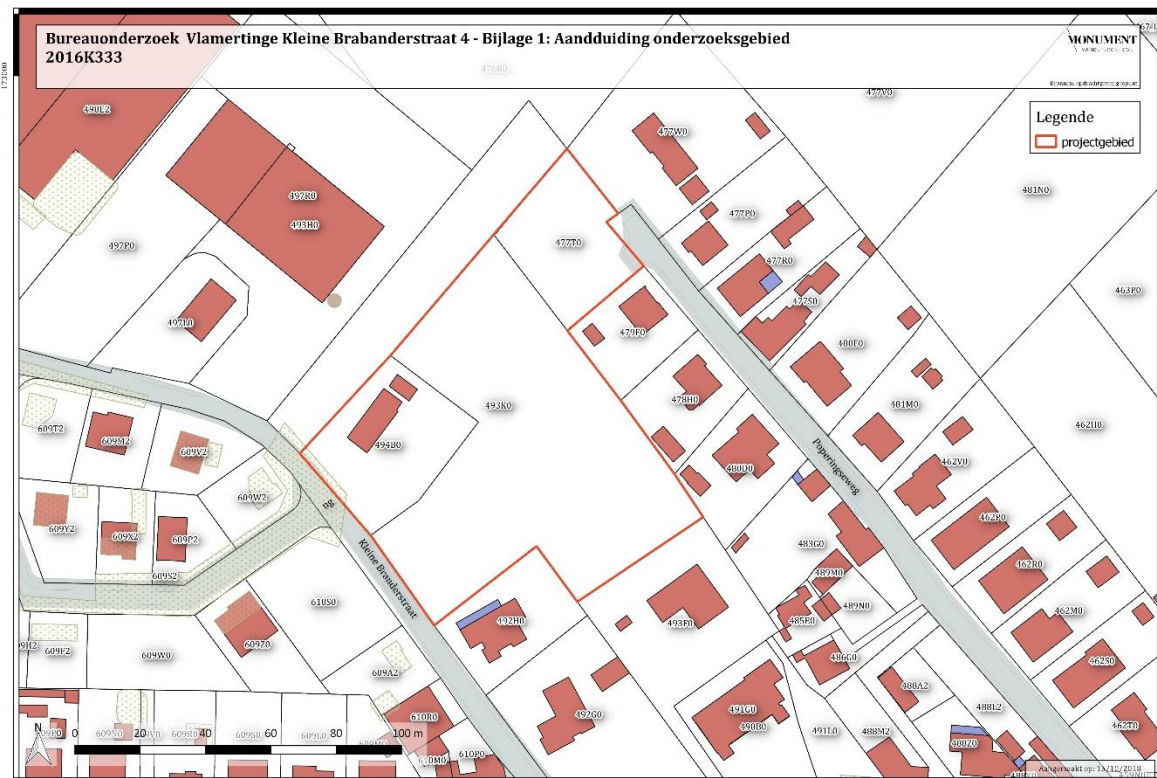
Al deze elementen samen maken dat het projectgebied een zekere archeologische waarde kenmerkt en dat de gegevens van een archeologisch onderzoek kunnen leiden tot een kennisvermeerdering over de al dan niet aanwezige menselijke activiteiten op het terrein en de omliggende gebieden in het verleden. Om het archeologisch potentieel te kunnen inschatten, wordt voorgesteld om een vooronderzoek met ingreep in de bodem onder de vorm van proefsleuven uit te voeren, en indien vuursteen in de proefsleuven wordt aangetroffen, wordt het terrein verder onderzocht voor steentijd.

Het projectgebied is voor het grootste deel onbebouwd en in eigendom van de initiatiefnemer. Omdat er geen vertragingen mogen zitten op de administratieve procedure voor de verkaveling, dient reeds een bekrachtigde archeologienota bekomen, vooraleer het archeologisch vooronderzoek is uitgevoerd. Het later indienen van de archeologienota zou een grote kost met zich meebrengen. Vandaar dat het archeologisch vooronderzoek in een uitgesteld traject wordt geadviseerd.

Gezien de bodems rondom het projectgebied vrij nat zijn wordt eventueel archeologisch onderzoek best uitgevoerd in de drogere maanden.

- **Planafbakening**

De totale site heeft een oppervlakte van ongeveer 8830m² en dient volledig onderzocht te worden door middel van proefsleuven. Hierbij dient wel de woning in het projectgebied vermeden te worden, de woning is namelijk op heden nog bewoond en dit blijft zeker zo tot de verkaveling zelf (zie Figuur 1).

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt.be) (bijlage 1).

• Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de ontwikkeling van het projectgebied. Hieronder worden de specifieke (niet limitatieve) onderzoeksvragen weergegeven. De onderzoeksmethode is succesvol beëindigd wanneer haar vraagstellingen succesvol kunnen worden beantwoord.

○ Proefsleuven/proefputten:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig?
  - Zijn er sporen van een standplaats van galgen aanwezig?
- Welke is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten?
  - Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van houtskoolmeilers?
- Zijn er sporen van menselijke begraving?
- Welke is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Is er een archeologische site aanwezig binnen het projectgebied?
- Welke zijn de verder te nemen maatregelen i.f.v. de geplande werken?

- **Verkennde archeologische boringen in functie van steentijd artefactensites:**

- Zijn er mobiele (prehistorische) artefacten aanwezig? Zoja, uit welke periode stammen deze?

- Zijn er andere indicatoren (houtskool, aardewerk, al dan niet verbrand bot, verkoolde zaden en vruchten, ...) die kunnen wijzen op de aanwezigheid van een steentijdsite? Zo ja, om welke indicatoren gaat het?

- Is er sprake van concentraties aan mobiele artefacten? Is het mogelijk deze af te bakenen?

- Met welke bodemhorizont(en) worden de indicatoren geassocieerd?

- Is er sprake van de aanwezigheid van één of meerdere prehistorische sites? Zoja, welke is de bewaringstoestand van deze sites?

- Kan worden uitgesloten dat er voor de periodes volgend op de prehistorie een archeologische site aanwezig is binnen het projectgebied?

- **Waarderende archeologische boringen/proefputten in functie van steentijd artefactensites:**

- Zijn er indicatoren op een steentijdsite aanwezig?

- Zoja, uit welke periode stammen deze?
    - Wat is hun bewaringstoestand?

- Is er sprake van concentraties met een densiteit aan indicatoren die wijzen op een steentijdsite? Is het mogelijk deze af te bakenen?

- Met welke bodemhorizont(en) worden de mobiele artefacten geassocieerd?

- Is er sprake van de aanwezigheid van één of meerdere prehistorische sites?

- Zoja, welke is de bewaringstoestand van deze sites?
    - Wat is de relatie tussen deze site(s) en het landschap?

- Kan worden uitgesloten dat er voor de periodes volgend op de prehistorie een archeologische site aanwezig is binnen het projectgebied?

- Zoja, uit welke periode stammen deze?

- Welke maatregelen dienen er genomen te worden in functie van de geplande werken?

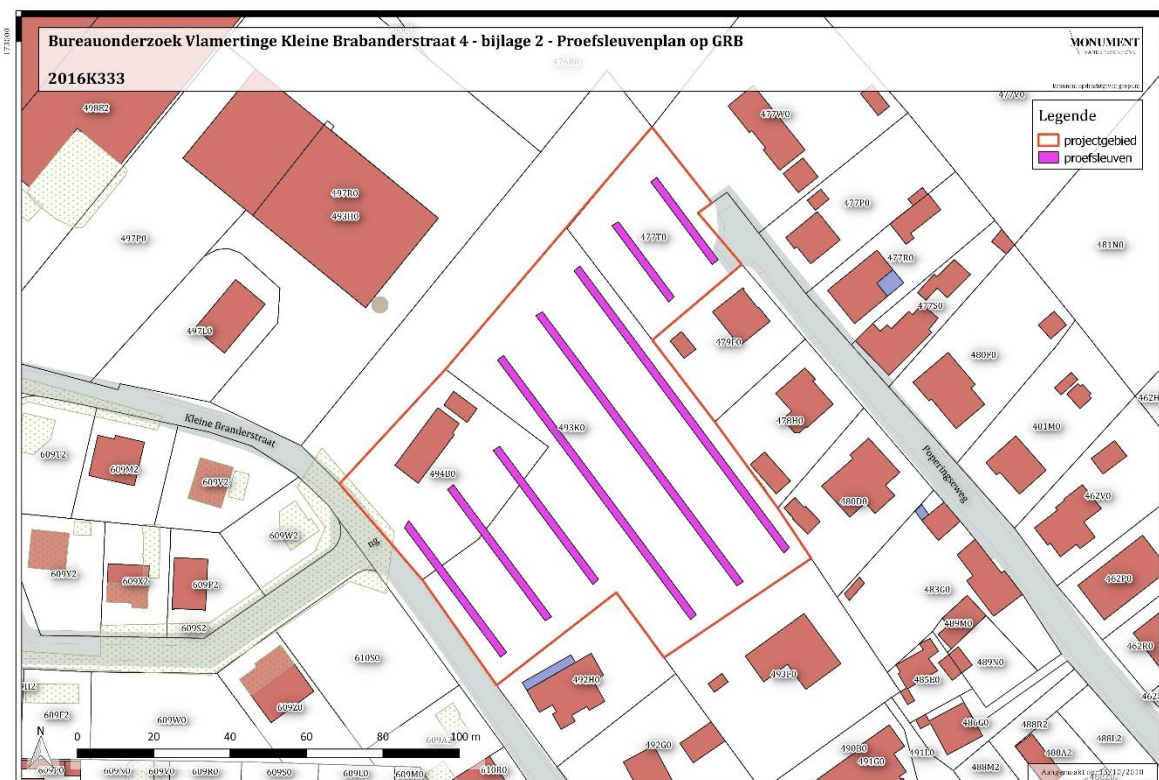
- **Plan van aanpak**

Hieronder wordt voor de voorgestelde onderzoeksmethodes en de te hanteren technieken beschreven:

Het proefsleuvenonderzoek gaat vooraf aan het rooien van bomen/struiken in het projectgebied. De bomen/struiken mogen tot de stronk gerooid worden. De wortels blijven ongeroerd in de grond.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven over het volledige onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt)¹. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en bij voorkeur noordwest-zuidoost georiënteerd (zie Figuur 2 en bijlage 2 en Figuur 3 en bijlage 3). Op die manier is er het meeste kans om sporen van oude landelijke gebouwen die in de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen hoofdzakelijk noordoost-zuidwest zijn georiënteerd, aan te snijden. Per sleuf en minstens om de 50m wordt machinaal een profielput aangelegd, op een dermate manier dat er een geschrinkt patroon ontstaat en men in feite om de 25m een zicht heeft op de bodemopbouw van het onderzoeksterrein.

Het proefsleuvenplan dient bij opstart van het onderzoek opnieuw geëvalueerd te worden door de erkend archeoloog die het onderzoek zal uitvoeren. Indien wijzigingen aan het proefsleuvenplan dienen te gebeuren door omstandigheden die bij de opmaak van het bureauonderzoek nog niet zijn gekend, dient dit gemotiveerd in het verslag van resultaten.

Figuur 2: Aanduiding van het proefsleuvenonderzoek op GRB (bron: geopunt.be) (bijlage 2).

¹ Als men de kosten-baten afweging maakt, is deze methode van proefsleuven het meest aangewezen om archeologische sites op te sporen en te prefereren boven andere systemen. Zie *Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48. Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie.*

Figuur 3: Proefsleuvenplan op recente luchtfoto (bron: geopunt.be) (bijlage 3).

Er worden extra volgtseuven, dwarsseuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Er wordt 10% van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5% door middel van volgtseuven, dwarsseuven of kijkvensters. Op die manier wordt 12,5% van het onderzoeksgebied onderzocht en kan met een minimale kost een betrouwbare inschatting gemaakt worden omtrent het archeologisch potentieel van de site. Zodoende kan men ook beter de onderzoekstermijn en –kost inschatten bij een eventueel vervolgonderzoek.²

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (vb. houtskoolmeilers) afgedekt met waterdoorlatende doek.

○ **Verkennde archeologische boringen³**

Wanneer tijdens het proefsleuvenonderzoek vuursteen wordt aangetroffen, dient het terrein verder onderzoek door steentijdonderzoeksmethodes. Hiertoe wordt op de potentieel

² HANECA K., DEBRUYNE S., VANHOUTTE S. en ERVYNCK A., 2016.

³ https://onderzoeksbilans.onroerendergoed.be/onderzoeksbilans/archeologie/methoden_en_technieken/terreinevaluatie/booronderzoek (geraadpleegd op 2/9/2016)

geschikte zones een verkennend archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Het boren gebeurt met een Edelmanboor met een diameter van 15cm in een verspringend gelijkbenig driehoeksgrid van 10 op 12m. Registratie van de bodemopbouw gebeurt zoals bij het landschappelijk booronderzoek.

De opgeboorde boorstalen worden nat gezeefd op maaswijdte 1mm en door een steentijdspecialist onderzocht op archeologische indicatoren die kunnen wijzen op een steentijdartefactensite zoals lithisch materiaal, handgevormd aardewerk, houtskool, verbrand bot, verbrande/verkoolde macroresten van zaden en vruchten (zoals hazelnootdoppen). Een positief boorpunt wordt bepaald door de aanwezigheid van minstens één lithisch artefact. Dit is namelijk de enige directe indicatie (met uitzondering van verkoolde hazelnootschelpen; zie verder) voor een aanwezige steentijdsite. Macroresten en bot zijn indirecte indicatoren voor de aanwezigheid van een steentijdsite, zeker als er niet verbrand/verkoold zijn. Dit wil zeggen dat de boorlocaties met dergelijke resten (macro en bot) pas een goede indicatie geven voor steentijd wanneer er ook een lithisch artefact bij is aangeboord. Een uitzondering hierop zijn verkoolde hazelnootschelpen. Deze zijn tijdens het mesolithicum intensief ontgonnen en kan dus als een directe indicatie voor steentijd worden beschouwd. Bij een positief boorpunt wordt geadviseerd om in deze zone van de boorlocatie waarderende archeologische boringen uit te zetten.

Een exact boorplan kan pas opgesteld worden na uitvoering van het landschappelijk booronderzoek.

- **Waarderende archeologische boringen/proefputten in functie van steentijd artefactensites⁴**

Wanneer op basis van het verkennend archeologisch booronderzoek bepaalde zones kunnen worden afgebakend met een aanwezigheid van indicatoren die kunnen wijzen op een steentijdsite, dient dit verder onderzocht zodoende de prehistorische site verder te kunnen waarderen. Bij grote zones met een goed bewaard bodemprofiel kan het best het boorgrid verdicht worden (5x6m), met een min. diameter van 12cm. Indien dit verdichte boorgrid bij de waarderende archeologische boringen meerdere positieve boorpunten (zie zelfde indicatoren als bij verkennende archeologische boringen) oplevert en een steentijdartefactensite af te bakenen is, wordt overgegaan op het uitzetten van proefputten. Bij uitgraven wordt de teelaarde apart ingezameld en wordt gewerkt met zeefvakken van 0,5x0,5m. Op die manier kunnen de resultaten van het vooronderzoek meegenomen worden bij een eventueel vervolgonderzoek. In het vlak aanwezige sporen worden geregistreerd en de vulling wordt apart ingezameld. De profielputten worden verdiept tot in het steriel zand waarbij om de 10cm een nieuw vlak wordt aangelegd. Per eenheid

---

⁴ https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie/methoden_en_technieken/terreinevaluatie/booronderzoek (geraadpleegd op 2/9/2016)

(put, kwadrant, niveau, spoor) wordt de ingezamelde grond nat gezeefd op maaswijdte 1mm en na het drogen door een vuursteenspecialist geanalyseerd. Na afloop van het veldwerk wordt per proefput minimaal 1 profiel gedocumenteerd door een bodemkundige.

Een exact boor- en/of proefputtenplan kan pas opgesteld worden na uitvoering van de verkennende archeologische boringen.

Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is. Op basis van de resultaten van het vooronderzoek en de resultaten van het bureauonderzoek wordt een programma van maatregelen opgesteld.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

Het archeologisch ensemble zal gedurende en na het afronden van het onderzoek bewaard worden bij Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat, 8770 Ingelmunster. Na afronding en oplevering van de rapportage wordt het ensemble definitief bewaard bij de initiatiefnemer. Bewaring gebeurt conform de bepalingen in de Code Van Goede Praktijk (hoofdstuk 30.2).

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De diverse fases van vooronderzoek moeten niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

Om de economische schade van vertraging van het verkavelingsproject te voorkomen, wordt het vooronderzoek in een uitgesteld traject geadviseerd.

- **Gewenste competenties**

- ➔ In het kader van het proefsleuvenonderzoek dient het team te bestaan uit minstens 2 archeologen waarbij minstens één van de uitvoerende archeologen ten minste 220 werkdagen veldervaring heeft met onderzoek op zandleembodems en beide

beschikken over minstens 20 werkdagen veldervaring wat betreft proefsleuvenonderzoek.

- ➔ Gedurende het veldwerk dient een (assistent-)aardkundige op afroep beschikbaar te zijn op het terrein. De (assistent-)aardkundige moet beschikken over aantoonbare ervaring met zandbodems.
- ➔ Bij het uitvoeren van verkennende archeologische boringen dient de uitvoerende archeoloog voldoende ervaring te hebben in verkennend archeologisch booronderzoek
- ➔ Indien na de verkennende boringen wordt overgegaan op een waarderend booronderzoek, dient de archeoloog voldoende ervaring te hebben in waarderend archeologisch booronderzoek.
- ➔ De boorstalen van de verkennende en waarderende archeologische booronderzoeken dienen door een steentijdspecialist onderzocht te worden.

- **Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk**

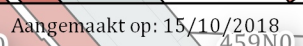
Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk. Gezien de eerder natte toestand van het projectgebied wordt het vooronderzoek bij voorkeur uitgevoerd in drogere maanden.

173000

67_0

Legende

 projectgebied

173000

Bureauonderzoek Vlamertinge Kleine Brabanderstraat 4 - bijlage 2 - Proefsleuvenplan op GRB

2016K333

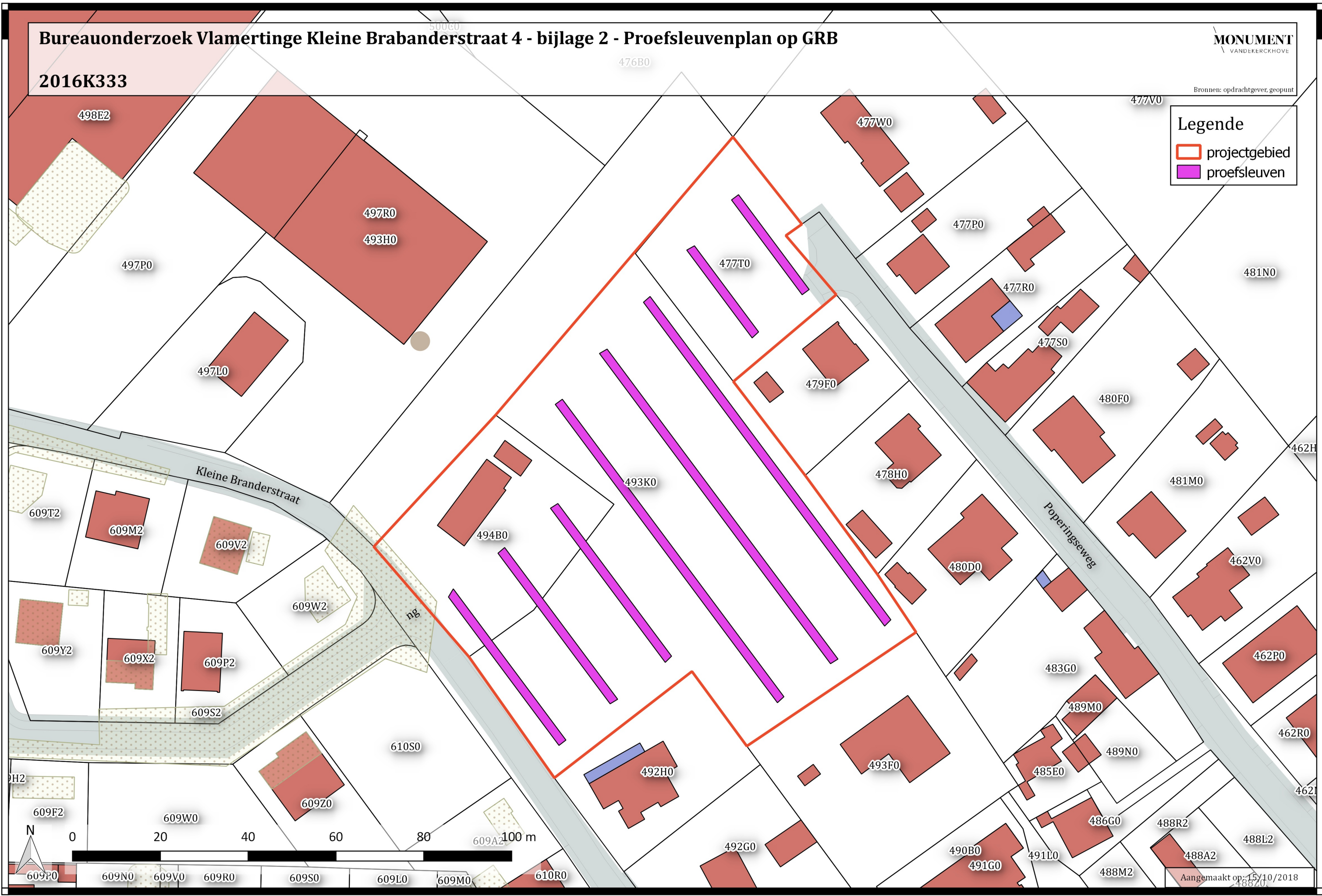
MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

projectgebied

proefsleuven

173000

172900

Bureauonderzoek Vlamertinge Kleine Brabanderstraat 4 - Bijlage 3: Proefsleuven op recente luchtfoto

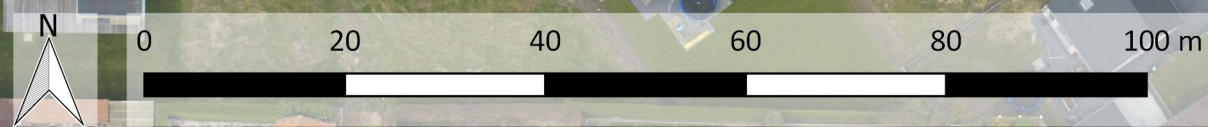
2016K333

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

- projectgebied
- proefsleuven

Aangemaakt op: 15/10/2018

38700

38800

38900